

Núm. 6 / Juliol de 2019

Índex

Articles

- Captura i seguiment de l'os Cachou
- Plançons i actuació forestal per a l'alimentació de l'os bru.
- Jornada de turisme de natura sobre l'os bru
- Un dia a l'aula - Les maletes educatives de l'os bru ja viatgen pel territori català

Notícies breus

- Simposi "Experiències europees en prevenció de danys"
- Jornada "El retorn dels grans carnívors en zones de muntanya", a MonNatura Pirineus"
- Trobats dos cadells orfes aquesta primavera
- Premi del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya a la reconstrucció de la cabana de pastor d'Estanilles

CAPTURA I SEGUIMENT DE L'OS CACHOU

En el marc del projecte Piroslife s'està realitzant, des del juny de 2018, una campanya de trampeig i captura d'ossos. La finalitat és equipar determinats exemplars amb collar GPS, ràdiolocalitzadors i marques visuals. Els individus "diana" o objectiu són aquells que mostren una conflictivitat més gran, que causen més atacs i/o que s'acosten més a poblacions o infraestructures. El protocol d'intervenció amb ossos conflictius indica que la primera actuació dissuasiva ha de ser la captura i la telelocalització d'aquests exemplars. Això va efectuar-se amb l'os Goiat l'octubre passat i amb l'os Cachou el passat 26 de maig. L'os Cachou havia protagonitzat els darrers anys diversos atacs a bestiar oví i, sobretot, a assentaments apícoles, molt a prop de poblacions de la Vall d'Aran (Betlan, Salardú, Mont...), i per aquest motiu era un dels principals objectius de captura.

La captura es va realitzar mitjançant una trampa culvert, consistent en un tub metàl·lic amb una porta activable en la qual l'os va entrar a primera hora del matí atret per un esquer. Seguidament, es va activar l'operatiu format per personal tècnic i agents del Consell General d'Aran i de la Generalitat de Catalunya: personal del Departament de Territori i Sostenibilitat, de Forestal Catalana i del Cos d'Agents Rurals. L'os va ser sedat i equipat amb un collar GPS i emissors VHF, microxip subcutani i identificadors d'orella, i sotmès a una exploració veterinària. Va pesar 118 kg i estava en un estat sanitari òptim. Les mostres biològiques que se li extragueren permeteren comprovar la identitat de l'exemplar. Cachou va néixer el 2015 i és fill de Balou (mascle translocat des d'Eslovènia) i Plume (del 2010, filla de Caramelles i Pyros). És l'únic descendent conegut del mascle Balou, no emparentat amb Pyros, per la qual cosa és un os transcendental en la població pirinenca.

Os Cachou

Després d'uns 40 minuts de manipulació, es va revertir el sedant i es va deixar que l'os es recuperés abans de l'alliberament, que es va produir a primera hora de la tarda.

Aquestes primeres setmanes de seguiment, han permès conèixer el territori de Cachou (principalment aranès, des de Bagergue a Meles) i corroborar la debilitat dels assentaments apícoles d'aquest os. També s'ha pogut reaccionar més ràpidament protegint les arnes amb mesures addicionals, atès que s'ha vist que és un dels ossos que és capaç de saltar-se les mesures de protecció per obtenir mel.

L'objectiu de dominar algunes tècniques de captura per poder reaccionar davant d'aquests ossos més actius es considera aconseguit. Malgrat això, les trampes romandran actives fins la que finalitzi el projecte Piroslife. A més, és previsible que aquesta sigui una mesura a aplicar a llarg termini per facilitar la cohabitació amb l'os i ajudar a controlar el conflicte social.

PLANÇONS I ACTUACIÓ FORESTAL PER A L'ALIMENTACIÓ DE L'OS BRU.

La dieta de l'os bru és majoritàriament vegetal, a base de plantes i fruits, i la complementa, puntualment, amb la ingesta de petits insectes, com ara formigues, de carronya i de mel, una gormanderia per al seu paladar.

Així doncs, l'os bru és un animal omnívor i, eminentment, herbívor. Durant les diferents estacions de l'any, a excepció de l'hivern quan la família d'ossos està en procés d'hibernació, la dieta del plantígrad varia. Es tracta d'una dieta oportunista, és a dir, s'alimenta d'allò que el seu entorn ecològic li facilita.

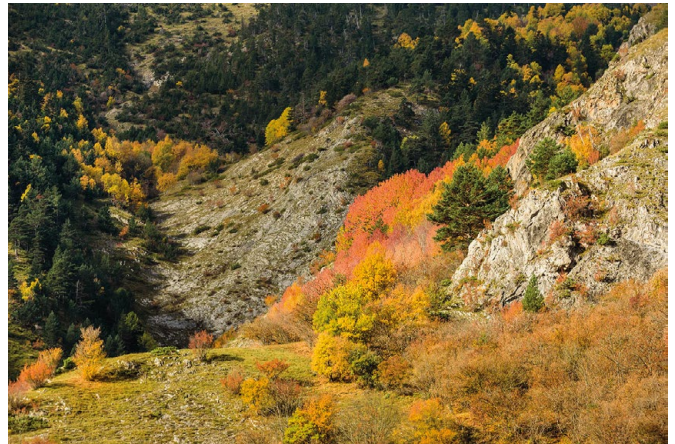
En els mesos de primavera, recent sortits de la cova ossera, els ossos s'alimenten principalment de plantes, fongs, molses i falgueres

Durant els mesos d'estiu, amb la maduració dels fruits silvestres, la dieta de l'os bru és un pèl més sucosa: cireres, mores, nabius, gerds, prunes, etc. És també en aquesta època quan els ossos s'alimenten més d'insectes.

Pel que fa a la tardor, es tracta de l'estació més crítica per a la supervivència de l'os. Durant aquesta època, quan l'os està a punt de tornar a iniciar la hibernació, l'alimentació ha de ser molt rica calòricament. Així, aliments com les aglans, les fages, els tubercles i les castanyes són rellevants en la seva dieta .

D'aquesta manera, es fa palesa la importància que té mantenir i preservar l'entorn ecològic de l'os bru, sobretot en els mesos de tardor, per assegurar la supervivència del mamífer. Per aquest motiu, des del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat, es desenvolupa una política forestal, a través de Forestal Catalana, que tendeix a augmentar i desenvolupar la superfície de boscos caducifolis, mantenint o buscant un grau màxim de diversitat estructural i específica que sigui respectuosa amb els requisits ecològics de l'os.

Algunes de les actuacions més destacades són el foment de les plantacions forestals de fagàcies autòctones (roures, alzines i fajos) i la incorporació als plans d'ordenació o d'aprofitament de les muntanyes d'ús públic de criteris de gestió en els quals es tingui en compte l'entorn ecològic essencial de l'os per afavorir-ne la coexistència.

Hàbitat de l'os bru. Autor: O.Rodbag

JORNADA DE TURISME DE NATURA SOBRE L'OS BRU

Els passats 12 i 13 de juny es va dur a terme una jornada de turisme de natura sobre l'os bru a Llavorsí, adreçada als agents turístics de zones amb presència d'os bru o properes i amb els objectius de:

- Donar informació actualitzada i veraç sobre l'espècie i desmitificar-la.
- Presentar totes les eines i recursos turístics que el projecte ha generat pel sector al llarg d'aquests 4 anys.
- Fer palès que la presència d'aquesta espècie emblemàtica d'un territori ben conservat pot ser un recurs més per al desenvolupament d'una economia local vinculada al turisme de natura, un turisme alineat amb la seva conservació.

El primer dia es va destinar a les ponències, repartides entre el matí i la tarda.

El matí es va centrar en el coneixement de l'espècie, començant per un repàs del context ambiental i turístic de les zones amb os bru per tal d'aprofundir posteriorment, en l'ecologia, el comportament, l'estat de les poblacions als Pirineus i la serralada Cantàbrica, les accions de cohabitació amb les activitats tradicionals i d'oci i els materials pedagògics i divulgatius disponibles.

Per acabar la jornada matinal, Guillermo Palomero, de la Fundació Oso Pardo, va exposar els pros i contres del turisme d'observació d'ossos i el nou marc normatiu que s'està tancant a la zona del cantàbric i que pot servir d'exemple, si s'assoleix una situació equivalent al nostre territori.

La tarda es va destinar a reafirmar les potencialitats que presenta el turisme de natura i a fer un repàs de les eines i recursos turístics que el projecte Piroslife està generant. A més, els participants van poder conèixer experiències de la zona cantàbrica, on l'os bru ha esdevingut un recurs turístic de primer ordre.

El segon dia es va presentar el Joc de l'Ossa, una eina digital dins l'aplicació sobre el Parc Natural de l'Alt Pirineu, que combina el descobriment d'elements del patrimoni relacionats amb l'os i un itinerari de baixa dificultat.

Un total de 20 professionals del sector turístic: guies de natura, tècniques de les oficines de turisme comarcals i personal d'establiments i equipaments turístics van participar de la jornada.

S'obre la porta de l'aula. Les nenes i els nens de primer de primària d'una escola del Pallars Sobirà esperen expectants l'arribada de la seva mestra. Ahir els va anunciar que avui farien una activitat relacionada amb el territori que tant estimen i que coneixerien de prop l'os bru dels Pirineus. Alguns d'aquests infants són fills de ramaders de la zona. La majoria saben que aquest no és un animal ben rebut en algunes d'aquestes cases perquè diuen que mata el bestiar, i alguna vegada ha passat. Quina por!

Un d'aquests petits descobridors de la natura és el Pau. Només té 6 anys, és el fill de la Martina i el Miquel, ramader, fill de ramader, nét de ramader... El Pau ja sap com cuidar una vaca. Li encanta donar menjar a la Taca, la seva vaca preferida. És la que el va sorprendre una nit posant-se de part. Dels seus ulls encara no s'ha esborrat la impressió d'haver vist nàixer un vedell.

La mestra entra a classe. Fa molts anys que viu al territori i coneix de primera mà com n'és de controvertida la figura de l'os en aquestes contrades, i sobretot coneix perfectament cadascuna d'aquelles personetes que avui, com mai, l'observen entre la curiositat i el neguit, perquè avui, sí, "avui descobrirem l'os bru dels Pirineus i el seu entorn".

Aquest podria ser ben bé l'inici de l'article que ens ocupa en qualsevol de les escoles del territori os bru. Sigui com sigui, està comprovat que les nenes i els nens que viuen en contacte amb la natura obtenen beneficis en tots els aspectes de la seva vida, tant físics (prevenció de l'obesitat, més capacitat pulmonar, millor descans...) com psíquics (augment de l'autoestima, reducció de l'estrès, més habilitats socials...). Així ho recull el projecte Faros de l'Hospital Sant Joan de Déu en un article de Rural Salut.

A més a més, aquesta realitat dels infants que poden gaudir de l'entorn natural també ha de servir com a exemple als que viuen a la ciutat. Tal com es posa de manifest en el mateix escrit -"Nens i natura, una fantàstica combinació per a la seva salut física i mental"-, l'estil de vida urbanita ha portat a la desconexió amb el medi natural -ja es parla del trastorn per déficit de natura- i a l'aparició de la biofòbia, por irracional i sense motiu concret a la natura.

No és difícil imaginar, doncs, que un suposat Pau de ciutat fugiria de la vaca Taca com el nostre Pau de muntanya ho

faria de l'os bru. La por ha estat considerada ja des dels autors clàssics com Plató o Aristòtil, o més tard Spinoza, com un dels factors determinants que actuen decisivament sobre el decurs dels esdeveniments que acaben configurant la Història. Per tant, com afirmava Sòcrates, el coneixement ens farà lliures, tant individualment com col·lectivament.

És en aquest punt tan humà que el projecte PirosoLife Educatiu ha posat la seva màxima atenció: les nenes i els nens, com a futurs gestors de la natura i el medi ambient, han de tenir les eines suficients per tenir la llibertat de decidir, de manera fonamentada i argumentada, sobre el territori, els seus habitants i la coexistència amb les espècies. Partint d'aquesta premissa, la Universitat de Lleida (UdL) ha desenvolupat les maletes educatives PirosoLife, amb tot un seguit d'activitats per donar a conèixer l'os bru i el seu entorn que s'ofereixen a les

per mitjà d'un enfocament multidisciplinar, integrant aspectes del seu entorn immediat en el seu dia a dia. El material didàctic de les maletes, que s'adreça, d'una banda, als cicles infantil i inicial, i de l'altra, als cicles mitjà i superior d'educació primària, permet que els infants s'introdueixin d'una manera lúdica i vivencial en la fauna i la flora del bosc pirinenc, tot en un ambient d'experimentació i constant aprenentatge. En el cicle infantil, per exemple, aquest coneixement se'ls brinda mitjançant l'experimentació sensorial.

Actualment, aquests materials educatius estan en procés d'avaluació tant de la seva aplicació com de la seva utilitat per comprovar si el material didàctic es continua adequant a les necessitats dels centres i a la realitat de l'entorn físic, biològic i social, segons indica Sofia Isus.

El material didàctic de la maleta de l'os bru dels Pirineus està disponible al mateix Departament de Pedagogia de la UdL; els CRP del Pallars Sobirà, del Pallars Jussà i de l'Alta Ribagorça, i en els camps d'aprenentatge del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya de les comarques amb presència de l'os, encara que també es pot consultar en línia en l'adreça: <https://sites.google.com/site/pirosolife>.

A data d'avui, i des del curs 2016/17, prop de dos mil escolars de diferents llocs del Catalunya han participat en les

activitats de les maletes educatives de l'os bru, la majoria d'aquests escolars són de territori amb presència del plantigrad, però també d'altres centres catalans, com les escoles Congrés-Indians de Barcelona, Font de Roure de Masquefa, Mare de Déu del Roser de Valls, Mont-roig de Balaguer o la de Vilanova del Camí.

* La part de l'article corresponent a l'aula és figurada. No hi ha noms reals. Recull algunes vivències explicades pels mestres en localitats amb producció ramadera properes a la presència de l'os bru.

Maletes educatives

escoles des de diferents centres de recursos pedagògics (CRP) des del curs 2016/17, després que la fase de pilotatge el curs anterior fos un èxit.

Segons explica Sofia Isus, professora titular del Departament de Pedagogia de la UdL i directora del PirosoLife Educatiu, "el projecte educatiu també té l'objectiu que els nens i les nenes siguin educadors i educadores dels seus pares i de les seves mares, com ho han estat en altres temes tan rellevants com el tabac o el propi planeta".

La maleta de l'os està formada per quatre grans àmbits on hi apareixen conceptes, procediments i valors relacionats amb la riquesa del patrimoni natural, social i cultural dels Pirineus: l'os bru, l'hàbitat pirinenc, l'espai compartit, i la cultura i patrimoni. Aquests quatre àmbits es treballen des de diferents perspectives depenent del grau que cursa l'alumnat, i

AGENDA

SIMPOSI “EXPERIÈNCIES EUROPEES EN PREVENCIÓ DE DANYS”

El projecte PIROSLIFE organitzarà el dia 19 de setembre un simpòsium sobre experiències europees en sistemes de prevenció de danys d'os bru al sector primari.

Aquesta Jornada donarà a conèixer el conflicte entre aquest sector i els grans carnívors donant especial rellevància a l'os bru.

Es coneixeran pràctiques del sud d'Europa en sistemes innovadors en prevenció de danys, tindran lloc taules rodones sobre sistemes de prevenció i es parlarà del suport de les administracions en l'aplicació de mesures de prevenció.

JORNADA “EL RETORN DELS GRANS CARNÍVORS EN ZONES DE MUNTANYA”, A MONNATURA PIRINEUS”

Els dies 20 i 21 de setembre s'organitzen les jornades internacionals per parlar i discutir sobre la recuperació dels grans carnívors a Europa i sobre la seva coexistència amb la població local i les activitats tradicionals de muntanya, com són la ramaderia i l'apicultura.

Primer s'exposaran els resultats del projecte Piroslife, implementat entre els anys 2014 i 2019 pels diferents socis del projecte. Els ponents convidats seran especialistes europeus en os bru, llop i linx, principalment del sud i centre d'Europa.

Tindran lloc diferents taules rodones per discutir sobre la comunicació, la gestió del conflicte i el valor per al territori que comporten els grans carnívors.

Finalment, s'efectuarà una sortida de camp per conèixer l'hàbitat on viu la població d'os bru als Pirineus catalans i on s'està aplicant el projecte Piroslife.

TROBATS DOS CADELLS ORFES AQUESTA PRIMAVERA

Durant el darrer mes de juny han estat trobades dues cries d'os bru d'uns 6 mesos d'edat; una al Pirineu (un mascle, a l'Ariège) i l'altra a la serralada Cantàbrica (una femella, a Astúries). En ambdós casos es mantenen els cadells aïllats a l'espera de la construcció dels recintes on seran criats per a la seva rehabilitació per a la vida salvatge. L'alliberament es preveu al novembre, just abans de l'hivern.

Cadell d'os bru.

PREMI DEL COL·LEGI D'ARQUITECTES DE CATALUNYA A LA RECONSTRUCCIÓ DE LA CABANA DE PASTOR D'ESTANILLES

La demarcació de Lleida del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC) va concedir el passat mes de maig els projectes guanyadors de la V Mostra d'Arquitectura de les Terres de

Lleida. La reconstrucció de la cabana de pastors al pla de l'estany d'Estanilles (Pallars Sobirà), de l'arquitecte Josep Bunyesc, va guanyar la categoria d'edificis de nova planta de promoció pública.

El projecte de reconstrucció de la cabana d'Estanilles, a la vall de Cardós, és una actuació englobada en el projecte Piroslife, en la qual hi van participar durant l'estiu del 2017: Forestal Catalana, SA, el Parc Natural de l'Alt Pirineu, el Gremi de la Fusta i el Moble de Catalunya, el despatx d'arquitectura de Josep Bunyesc, l'empresa local Fustes Sebastia, l'Associació local la Paniquella, la Direcció de Polítiques Ambientals i Medi Natural del Departament de Territori i Sostenibilitat, els voluntaris participants del camp de treball.

Entorn de la Cabana de Pastor d'Estanilles.

CRÈDITS

Oficina tècnica LIFE+ Piroslife Catalunya

Generalitat de Catalunya
Dr. Roux, 80
08017 Barcelona
Tel. 935 674 200

Oficines d'acció territorial del projecte LIFE+Piroslife

Parc Natural de l'Alt Pirineu
Carrer de la Riba, 1
25595 Llavorsí
Tel. 973 622 335

Conselh Generau d'Aran
Passèg dera Libertat, 16
25530 Vielha
Tel. 973 641 801

/Piroslife
 @Piroslife
 www.piroslife.cat

Generalitat de Catalunya

Conselh Generau d'Aran

Universitat de Lleida

Amb el suport de:

